ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Josefa Baxy a soudců JUDr. Lenky Kaniové a JUDr. Zdeňka Kühna v právní věci žalobkyně: **TEMPLUM MERCIS, s. r. o.**, se sídlem Benešova Hora 53, Stachy, proti žalovanému: **Finanční ředitelství v Českých Budějovicích**, se sídlem Mánesova 3a, České Budějovice, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 2. 3. 2009, č. j. 1045/09-1500, v řízení kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 18. 5. 2010, č. j. 10 Ca 48/2009 - 90,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žalobkyně **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

III. Žalovanému **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci a rekapitulace řízení

[1] V této věci se Nejvyšší správní soud zabývá zákonnými podmínkami institutu osvobození od soudních poplatků. Kasační stížností podanou v zákonné lhůtě se žalobkyně, obchodní společnost, (dále též „stěžovatelka“) domáhá zrušení shora označeného usnesení krajského soudu. Ten zastavil řízení, v němž se žalobkyně domáhala přezkoumání a zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 2. 3. 2009, jímž žalovaný zamítl odvolání žalobkyně proti rozhodnutí Finančního úřadu ve Vimperku

č. j. 22971/08/102970/3735, kterým bylo zastaveno řízení. Žalovaný zamítl odvolání se zdůvodněním, že neshledal porušení platných právních předpisů.

[2] Usnesením vyzval krajský soud žalobkyni k zaplacení soudního poplatku za podanou žalobu ve výši 2000 Kč podle položky 14a bod 2 písm. a) Sazebníku poplatků - přílohy zákona č. 549/1991 Sb. o soudních poplatcích, a to ve lhůtě 7 dnů od doručení usnesení. Žalobkyně požádala o osvobození od soudních poplatků s tím, že je finančně a kapacitně vyčerpána a poplatek v předepsané výši pokládá za neúměrný. Naprosto však absentovaly důkazy o nemajetnosti. Na to reagoval krajský soud dalším usnesením, v němž žalobkyni vyzval, aby ve lhůtě 10 dnů doložila, že nemá dostatečné prostředky. Žalobkyně svou žádost blíže nedoplnila a neupřesnila, a proto soud její žádost zamítl a řízení zastavil.

[3] Proti tomuto usnesení žalobkyně podala kasační stížnost, kterou však Nejvyšší správní soud usnesením ze dne 31. 3. 2010, č. j. 1 Afs 102/2009 - 74 pro vady odmítl, zejména s poukazem na to, že materiálně odpovídala stížnost další žádosti o prodloužení lhůty, navíc žalobkyně neunesla své důkazní břemeno a tvrzení řádně nedoložila. Krajskému soudu byl následně vrácen spis pro další postup ve věci. Usnesením ze dne 20. 4. 2010, č. j. 10 Ca 48/2009 -82 tedy žalobkyni vyzval, aby zaplatila soudní poplatek a současně poučil o možných důsledcích nezaplacení. Na to žalobkyně reagovala opakovanými podáními, jimiž žádala o osvobození od soudního poplatku, které nedoložila novými skutečnostmi odůvodňujícími použití tohoto institutu. Krajský soud usnesením řízení zastavil a s odkazy na judikaturu Nejvyššího správního soudu došel k názoru, že když byla v řízení žádost o osvobození od soudních poplatků zamítnuta, nadto ještě podrobena přezkumu v řízení o kasační stížnosti před Nejvyšším správním soudem, nelze připustit nekonečné podávání těchto žádostí a následné zacyklení řízení. Krajský soud argumentoval především tím, že žalobkyně řádně nedoložila svou nemajetnost a že podle zásady procesní ekonomie, rychlosti a hospodárnosti řízení nelze jednomu subjektu umožnit nekonečný seriál žádostí o osvobození, když předchozí byla zamítnuta a v nové žádosti se neobjevují nová tvrzení a důkazy, které by takový postup odůvodnily. O její žádosti bylo věcně rozhodnuto a dle krajského soudu zde působí překážka *rei iudicatae*, přičemž pro překonání této překážky nebyly tvrzeny nové a důkazně podepřené skutečnosti dokládající změněné podmínky.

[4] Proti tomuto usnesení o zastavení řízení tedy stěžovatelka brojí kasační stížností, v níž tvrdí, že usnesení soudu o zastavení řízení je nezákonné dle § 103 odst. 1 písm. e) soudního řádu správního (dále „s. ř. s.“) Navrhuje tedy jeho zrušení a vrácení věci k dalšímu řízení krajskému soudu.

II. Obsah kasační stížnosti a posouzení dalších náležitostí jejího podání

[5] Včas podanou kasační stížností se stěžovatelka domáhá zrušení výše uvedeného usnesení krajského soudu. Stěžovatelka v řízení není zastoupena advokátem, podle konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu v této věci však platí, že *v řízení o kasační stížnosti, jehož předmětem je posouzení zákonnosti rozhodnutí o zastavení řízení, které bylo důsledkem nezaplacení soudního poplatku za předchozí kasační stížnost, by opětovné trvání jak na podmínce uhrazení poplatku pro toto řízení, tak i na podmínce povinného zastoupení ve svém důsledku znamenalo jen další řetězení téhož problému, což by popíralo smysl samotného*

řízení, a zároveň by nesvědčilo ani zásadě hospodárnosti a rychlosti řízení, která se obecně uplatňuje ve vztahu k výkonu celé veřejné správy (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77, www.nssoud.cz)

[6] Citovaný právní názor lze bezpochyby aplikovat též v projednávané věci, neboť i zde by striktní trvání na podmínce zaplacení soudního poplatku a zastoupení advokátem v řízení o kasační stížnosti způsobilo jen řetězení téhož problému, případně by mohlo vést k nepřípustnému odepření přístupu k Nejvyššímu správnímu soudu. S ohledem na tuto skutečnost netrvá Nejvyšší správní soud na zaplacení soudního poplatku, ani na povinném zastoupení stěžovatele a tyto okolnosti zohledňuje i při posuzování dalších náležitostí kasační stížnosti, které tak má rovněž za splněné.

[7] V kasační stížnosti stěžovatelka argumentuje nezákonností vydaného usnesení obecnými odkazy na porušování právního řádu a zásad řízení, expresivně také upozorňuje na ignoraci ze strany soudu a chybějící konkrétní odůvodněnost svého podání omlouvá tím, že byla vinou třetího subjektu odpojena od elektřiny a v důsledku toho nemůže řádně činit procesní úkony. Dále tvrdí, že kvůli překážkám, které jí soudy a úřady staví do cesty, a dalším problémům blíže neurčeného charakteru není schopna provozu. Přestože tato kasační stížnost používá obecné formulace typu „*Není pravdou, že by lhůta marně uplynula*“ a „*Je zřejmé, že napadené rozhodnutí je závadné.*“, je třeba mít na zřeteli, že subjekt, který kasační stížnost podal, nemá právní vzdělání a není v řízení před Nejvyšším správním soudem zastoupen advokátem, proto je třeba přistupovat k formální stránce kasační stížnosti shovívavěji. Jakkoli v kasační stížnosti absentuje zmínka o zákonných ustanoveních, soud v ní kasační důvod spatřuje a z hlediska obsahu ji podřazuje pod kasační důvod dle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. – tvrzená nezákonnost rozhodnutí o zastavení řízení.

[8] Přestože krajský soud shodně jako v předchozím řízení o kasační stížnosti opětovně nerozhodl o ustanovení advokáta, o něhož žádá stěžovatelka, bylo by nadbytečné, aby Nejvyšší správní soud vracel kasační stížnost krajskému soudu, když je z odůvodnění usnesení, ze zamítavého postoje k osvobození od soudních poplatků a provázanosti obou institutů zcela jasné, jak by krajský soud rozhodl.

[9] Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

III. Právní hodnocení Nejvyššího správního soudu

[10] Účelem právního institutu osvobození od soudních poplatků je zajistit navrhovateli přístup k soudu a umožnit mu ochranu jeho práv i v podmínkách tíživé materiální a sociální situace. Je-li soudem rozhodováno k návrhu účastníka o osvobození od soudního poplatku dle § 138 odst. 1 občanského soudního řádu, je účelem tohoto rozhodování posouzení poměrů účastníka, jakož i svévole nebo zřejmé bezúspěšnosti při uplatňování nebo bránění práva. Do nabytí právní moci tohoto rozhodnutí není tedy otázka povinnosti zaplatit soudní poplatek konečným způsobem rozhodnuta. Pro případ nepřiznání osvobození od soudních poplatků musí být účastníku řízení, za účelem možnosti uplatnění práva na soudní ochranu, poskytnuta reálná časová lhůta pro úhradu

soudního poplatku a pro pokračování v řízení ve věci samé. Je nicméně zákonnou povinností účastníka, aby své majetkové, případně sociální poměry doložil.

[11] Podobně hovoří i § 36 odst. 3 s. ř. s., když ukládá účastníkovi, který podává žádost o individuální osvobození od soudních poplatků, aby řádně doložil, že nemá dostatečné prostředky. Zároveň ustanovení obsahuje pojistku zpětné kontroly, jelikož zároveň předpokládá, že přiznané osvobození může být kdykoliv za řízení odňato, pokud se zjistí, že poměry účastníka osvobození neodůvodňují.

[12] Ze spisu je patrné, že krajský soud poskytoval dostatečně dlouhé lhůty k doplnění žádosti o osvobození a svým počínáním v řízení nezavíral stěžovatelce brány justice. Stěžovatelka však možnosti řádně doložit své majetkové poměry nevyužila ani v prvním, ani v dalším řízení, k čemuž ji soud marně vyzýval. Kupříkladu je zjevné, že v prvním řízení po urgencích vrátila stěžovatelka formulář týkající se majetkových poměrů téměř celý proškrtaný a další písemnosti s výjimkou daňového přiznání nedodala, v opakovaném řízení netvrdila žádné nové skutečnosti, že se její majetkový a finanční status zásadním způsobem změnil. Neunesením důkazního břemene posléze došlo k vydání usnesení o povinnosti zaplatit stanovený soudní poplatek. Po marném uplynutí lhůty k zaplacení nastoupila sankce v užším smyslu, tedy zastavení řízení.

[13] Osvobození od soudních poplatků má i svou ústavní dimenzi. Právo na přístup k soudu (provázané s institutem osvobození od soudních poplatků a právní pomocí v řízení) podle čl. 36 Listiny základních práv a svobod však není právem absolutním. Toto právo lze realizovat za zákonem stanovených podmínek, nelze tedy považovat za nezákonný postup soudu, který tuto žádost zamítne, pokud účastník řízení neprokázal předpoklady pro osvobození od soudních poplatků. Podobně se k přípustnosti soudních poplatků a osvobození od nich vyjadřuje i stabilní judikatura Evropského soudu pro lidská práva s tím, že na přístup jednotlivce (popř. právnické osoby) k soudu mohou být uvalena různá omezení, včetně finančních, což je v souladu s právem na spravedlivý proces dle článku 6 Evropské úmluvy. (srov. rozsudky Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Brualla Gómez de la Torre proti Španělsku* z roku 1997 či *Tolstoy-Miloslavsky proti Spojenému království* z roku 1995)

[14] Všechny podmínky byly v daném řízení splněny a pouze neschopností stěžovatelky řádně doložit svou údajnou nemajetnost došlo v důsledku nezaplacení soudního poplatku v nikterak likvidační výši 2000 Kč k zastavení řízení. Přestože byla vyzvána k doplnění důkazů, popř. uvedení nových skutečností majících vliv na majetkové poměry, nevyužila této možnosti. Uvedení nových skutečností a důkazů není přísný formalismus, ale nutná podmínka pro ulehčení finančního břímě soudního řízení. Krajský soud opakovaně poskytl přiměřenou lhůtu k doplnění žádosti, když ji pak jako nedostatečně odůvodněnou zamítl, opět poskytl stěžovatelce dostatečnou přiměřenou lhůtu, aby poplatek ve výši 2000 Kč zaplatila. Navíc stěžovatelka jako právnická osoba, společnost s ručením omezeným, musí při své produkční činnosti počítat s provozními náklady úředního a případně i soudního charakteru. Stanovený poplatek není v tak astronomické výši, aby bylo nemožné jej obstarat během sedmi dnů od doručení usnesení, které ukládá tuto povinnost.

[15] Soud se ztotožňuje s dříve vyjádřeným názorem vyjádřeným k § 36 odst. 3 s. ř. s., kdy judikoval, že k opakované žádosti o osvobození od soudního poplatku v rámci jednoho řízení je soud povinen rozhodnout jen v případě, že tato žádost obsahuje nové, dříve neuplatněné skutečnosti, zejména došlo-li ke změně poměrů účastníka řízení. (srov. rozsudek NSS ze dne 17. 6. 2008, č. j. 4 Ans 5/2008 - 65, dostupný na www.nssoud.cz). O překážce věci rozhodnuté se soud v obdobné kauze vyjádřil i v rozsudku č. j. 3 Ads 43/2007 – 150 takto: „*Za těchto okolností tedy Nejvyšší správní soud považuje za správný postup soudu, který o nových žádostech stěžovatele nerozhodoval, neboť o tom, že stěžovatel nesplňuje podmínky pro ustanovení zástupce ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s. ve spojení s § 35 odst. 8 s. ř. s. již bylo pravomocně rozhodnuto, působila zde tedy překážka věci rozhodnuté. Navíc, pokud by soud měl o těchto opakovaných žádostech vždy znovu rozhodovat, přičemž stěžovatel by měl možnost proti každému takovému rozhodnutí podat novou kasační stížnost, byla by takovým postupem vyloučena možnost rozhodnout o věci samé. Jiná by byla situace v případě, pokud by stěžovatel doložil podstatnou změnu skutečností, jež byly z hlediska posouzení jeho první žádosti a tudíž i z hlediska zákonných podmínek pro ustanovení zástupce rozhodující…*“

[16] Obdobně se vyjádřil i Ústavní soud, když konstatoval, že „*o opakované žádosti o osvobození od soudního poplatku v rámci jednoho řízení je soud povinen rozhodnout jen v případě, že tato žádost obsahuje nové, dříve neuplatněné skutečnosti, zejména došlo-li ke změně poměrů účastníka řízení*“ (usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 10. 2004, III. ÚS 404/04, dostupné na nalus.usoud.cz).

[17] K argumentaci v kasační stížnosti, že stěžovatelka nemohla své poměry doložit, protože jí byla odpojena elektřina, soud podotýká, že § 42 občanského soudního řádu umožňuje mnoho jiných způsobů, jak lze učinit podání, a to i bez nutnosti využít vlastního zdroje elektřiny (mj. ústně do protokolu či ručně). Nelze tedy říci, že za tvrzeného stavu je nemožné učinit podání. Navíc je nutno si povšimnout, že předchozí neodůvodněné a nedoložené žádosti byly vypracovány v době před 17. 2. 2010, tedy časovým mezníkem, který stěžovatelka uvádí jako datum odpojení od elektřiny. Přesto, jak ze spisových materiálů vyplývá, nebyla ani v době, kdy její podání nebyla problematizována údajnými technickými nesnázemi, schopna správně a úplně vyplnit soudem předložené formuláře, či alternativně doložit své aktuální majetkové poměry.

[18] Z výše uvedené argumentace jednoznačně vyplývá, že krajský soud rozhodl o zastavení řízení oprávněně. Podle ustanovení § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích platí, že nebyl-li poplatek za řízení zaplacen, soud vyzve poplatníka k jeho zaplacení ve lhůtě, kterou určí, po marném uplynutí lhůty pak řízení zastaví. Tak tomu bylo v tomto případě: stěžovatelka poměry nedoložila, byla řádně vyzvána k doplnění, stěžovatelka nedoplnila, následně byla vyzvána k zaplacení, lhůta marně uplynula, stěžovatelka nezaplatila, ačkoliv byla na následky nezaplacení upozorněna. Soud navíc rozhodl nejen v souladu se zákonnými podmínkami zastavení řízení v případě nezaplacení soudních poplatků, ale respektoval i současnou judikaturu ve věci osvobození od soudních poplatků.

IV. Závěr a náklady řízení

[19] Kasační stížnost stěžovatelky není důvodná. Nejvyšší správní soud uzavírá, že nezjistil namítanou nezákonnost rozhodnutí krajského soudu. Kasační důvod podle §

103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. nebyl prokázán. Jelikož v řízení nevyšly najevo žádné vady, k nimž musí kasační soud přihlížet z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 s. ř. s.), zamítl Nejvyšší správní soud kasační stížnost jako nedůvodnou (§ 110 odst. 1 věta druhá s. ř. s.).

[20] O náhradě nákladů řízení bylo rozhodnuto podle § 60 odst. 1 za použití § 120 s. ř. s. Žalobkyně nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti, neboť ve věci neměla úspěch; žalovanému správnímu orgánu, kterému by jinak jakožto úspěšnému účastníkovi řízení právo na náhradu nákladu řízení příslušelo, náklady řízení nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 23. února 2011

JUDr. Josef Baxa
předseda senátu